

غروری که شکسته نمی شود

درباره گفت‌وگوی نامتعارف
دورن‌تیس جمهور

آرش ملکی

پژوهشگر حقوق بین‌الملل

ولودیمیر زلنسکی، رئیس‌جمهور اوکراین به واشنگتن سفر کرد تا با امضای «موافقت‌نامه دو جانبه تعیین شرایط و ضوابط تأسیس صندوق سرمایه‌گذاری برای بازسازی» روابط اوکراین و ایالات متحده در دوره زمامداری ترامپ را تنظیم نماید. از آغاز تهاجم همه‌جانبه روسیه به اوکراین تاکنون بیش از چهل هزار غیرنظامی اوکراینی جان خود را از دست داده‌اند و شمار غیرنظامیان مجروح‌شده از سسی هزار نفر فراتر می‌رود. با این اوصاف مردم اوکراین بیش از سه سال است که در مقابل کشوری بر خوردار از پنج هزار کلاهک هسته‌ای از سرزمین خود دفاع می‌کنند و پوتین علی‌احوال به اهداف خود نرسیده.

تجدیدی نیست که این مقاومت بدون کمک خارجی ممکن نبود و زلنسکی ماهرانه توانست گزاره «این جنگ صرفاً یک اختلاف سرزمینی است» را به گزاره «نبرد برای بقای جهان آزاد» تبدیل کند و از حمایت مالی و تسلیحاتی متحدان غربی - که مهمترین آنها ایالات متحده است - بهره‌برد. دست بر قضا آغاز این جنگ با

حضور جو بایدن سالخورده در کاخ سفید همزمان بود و دونالد ترامپ که در آن زمان مسئولیتی نداشت و اوقات اومیلان بازی گلف و گرفتن عکس یادگاری با هواداران خود تقسیم می‌شد، این رویداد را در کانون رقابت انتخاباتی قرار داد. در نتیجه، رویکرد بایدن در قبال این جنگ به طور مطلق نفی شد و ترامپ وعده داد که پس از پیروزی این جنگ را تنها در یک روز پایان می‌دهد. با پیروزی ترامپ سرنوشته حمایت از اوکراین در هاله‌ای از ابهام فرو رفت و جهان منتظر بود که نسبت میان مواضع «ترامپ‌گاندیدا» و «ترامپ‌رئیس‌جمهور» مشخص شود.

ترامپ مدعی شد که در ازای دسترسی به معادن اوکراین به حمایت از این کشور ادامه خواهد داد. لیکن زلنسکی باید عضویت اوکراین در ناتو و بازگشت روسیه به مرزهای پیش از ۲۰۱۴ را فراموش کند و وضع فعلی (Status Quo) را بپذیرد. به موافقت این شروط، ترامپ در عرصه عمومی به تضعیف زلنسکی پرداخت و او را «دیکتاتور» بدون انتخابات نامید. روز جمعه، رئیس‌جمهور اوکراین برای امضای موافقت‌نامه مذکور به دفتر بیضی رفت، غافل از آنکه ترامپ بنای تحقیر او را دارد و پرسش و پاسخ پنجاه دقیقه‌ای دورن‌تیس جمهور به سوالات خبرنگاران به مجادله کلامی علنی - که در عالم سیاست نادر است - بدل شد. هنگامی که ترامپ از ویرانی اوکراین سخن گفت، زلنسکی پاسخ داد که مردم اوکراین با وجود شرایط جنگی همچنان به زندگی روزمره ادامه می‌دهند

و زمانی که معاون جوان ترامپ مدعی شد که مسیر صلح از دیپلماسی عبور می‌کند، پاسخ شنید که دیپلماسی در ادوار مختلف در قبال پوتین آموخته شده و پاسخ نگرفته زیرا محال است پوتین به توافقی ترک‌مخاصمه پایبند بماند. «جنگ برای همگان مشکل ایجاد می‌کند، حتی شما (آمریکا). اما اکنون آثار آن را احساس نمی‌کنید زیرا یک اقیانوس چشم‌نواز میان ما قرار گرفته، اما به زودی آثار

این جنگ به شما نیز سرایت می‌کند.» جمله‌ای که از زبان زلنسکی گفته شد و حقیقت بنیادین تهاجم روسیه و منطق مقاومت اوکراین را عیان می‌سازد: پوتین در اوکراین متوقف نمی‌شود و پیروزی او در این جنگ برای تمام جهان تهدیدآمیز خواهد بود. با این وصف شکست متجاوز محال نیست. هر چند پوتین روسیه را برای مواجهه با پیامدهای تحریمی جنگ خود از پیش آماده ساخته، لیکن بررسی‌ها نشان می‌دهند اقتصاد روسیه (که تولید ناخالص داخلی آن به اندازه ایالت نیویورک است) حداکثر تا پنج سال دیگر قادر به کنترل تحریم‌ها خواهد بود. بعلاوه، چنانچه منافع اولیگارش‌های حامی پوتین در معرض خطر باشد و افکار عمومی روسیه با جنگ همراهی نکند عقب‌نشینی اجتناب‌ناپذیر خواهد بود؛ ایده‌ای که چارلی ویلسون، نماینده دموکرات

کنگره در دهه هشتاد میلادی با پیگیری آن توانست شوروی را در موضع ضعف قرار دهد تا سرنوشته اشغال افغانستان تغییر کند. لذا پیروزی اوکراین چندان هم ناممکن نیست. باری، آمریکای بایدن پشتیبان بی‌قید و شرط مقاومت زلنسکی بود اما آمریکای ترامپ خواهان آتش‌بس به هر قیمتی است. فارغ از سرنوشته این جنگ، رویکرد تضعیف‌کننده ترامپ و قطع کمک به اوکراین ممکن است برای اقتصاد آمریکا آثار مثبتی در پی داشته باشد، مع‌الوصف برای آینده جهان آزاد منشأ خیر نیست. ترامپ رئیس یک ایرقدرت است و می‌تواند از موضع خود هر میزان که بخواهد زلنسکی را در پیدا و پنهان تحقیر کند، لیکن نخواهد توانست دفاع او از تمامیت سرزمینی کشورش را کم‌ارزش جلوه دهد. زلنسکی و اوکراینی‌ها با پشتوانه غرور ملی برای آزادی و استقلال سرزمین خود مبارزه می‌کنند و ترامپ قادر به شکستن غرور ملی مردم اوکراین نیست.

در کنار اوکراین است. «طبق گزارش فایننشال تایمز، زلنسکی با مارک روت، دبیرکل ناتو نیز گفت‌وگو کرده است.

رهبران اروپا قرار است روز یکشنبه ۱۲ اسفند (۲ مارس) برای بررسی آینده جنگ اوکراین و امنیت این قاره در لندن دیدار کنند.

طوفانی که روز جمعه در دفتر کار رئیس‌جمهور آمریکا به راه افتاد، در واقع مرحله‌ای جدید از تنش در رابطه‌ای پرفراز و نشیب بود که از سال ۲۰۱۹ میان ترامپ و زلنسکی آغاز شد.

اما شاید هم کار به همین جا ختم نشود. دیدار پس از آن رخ داد که ظاهراً سروصدای یک هفته تبادل انتقاد دو رهبر از یکدیگر خوابیده بود و همه انتظار داشتند که دیدار در آرامش به پایان برسد.

یک روز پیش از دیدار، ترامپ به خبرنگارها گفته بود: «من بهش گفتم دیکتاتور؟ باورم نمی‌شود!»

همزمان نباید فراموش کرد که هر اتفاقی هم که در اتاق بیضی کاخ سفید افتاده باشد، تمایل یا شاید باید گفت نیاز زلنسکی به تضمین کمک‌های آمریکا در آینده و گرفتن ضمانت امنیتی از واشنگتن هنوز برطرف نشده است.

بنابراین هنوز این احتمال، هر چند اندک، هست که شکاف میان دو طرف ترمیم شود.

▼ بدترین روز سیاست خارجی آمریکا؟

بسیاری از تحلیلگران غربی این وضعیت را شروع عصری جدید در روابط بین‌الملل می‌دانند. تیم نیکولز، تحلیلگر نشریه آتلانتیک نوشته است: «نشست روز جمعه و رأی شرم‌آور آمریکا در سازمان ملل تأیید کرد که ایالات متحده اکنون در کنار روسیه و در برابر اوکراین، اروپا و بخش اعظم جهان قرار گرفته است. هنگام تماشای رئیس‌جمهور آمریکا که بر سر یک متحد شجاع فریاد می‌کشید و در دفتر بیضی شکل خشمگینانه می‌گریه، احساس بیماری جسمی داشتم؛ گویی پیرمردی از کار افتاده است که مشت خود را به سمت تلویزیون تکان می‌دهد. زلنسکی با فجایی روبه‌رو شده و جان خود را به خطر انداخته است، به گونه‌ای که افرادی مانند ترامپ و ونس هرگز نمی‌توانند تصور کنند. (ونس به‌عنوان افسر روابط عمومی در قدرتمندترین ارتش جهان خدمت کرده، اما هرگز مجبور نبوده است در یک پناهگاه هنگام بمباران روسیه پنهان شود.) من برای کشورم شرم‌منده‌ام؛ حتی اگر کنگره برای حمایت و کمک به اوکراین اقدامی انجام

دهد، نمی‌تواند حیثیت از دست‌رفته آمریکا را در این روز بازگرداند اما فارغ از اینکه هر کسی تا چه اندازه از رفتار ترامپ و ونس منزه‌تر باشد، واقعیت راهبردی این است که این نشست یک فاجعه برای ایالات متحده و دنیای آزاد محسوب می‌شود. اتحادهای آمریکا اکنون در خطر قرار دارند و باید هم چنین باشد: ترامپ به‌طور آشکار و با شسادی، به تمام چیزهایی خیانت می‌کند که آمریکا از زمان شکست نیروهای محور در هشتاد سال پیش تلاش کرده است از آن‌ها دفاع کند. کل نظام بین‌المللی صلح و امنیت در معرض تهدید قرار دارد، در حالی که خودکامگان روس، پس از سه سال کشتار بی‌گناهان، اکنون به‌جای ایستادن در برابر عدالت برای جنایات‌شان، به بهره‌برداری از غنایم تهاجم خود چشم دوخته‌اند.

اندکی پس از آنکه ترامپ زلنسکی را از کاخ سفید بیرون کرد، همدست پوتین، رئیس‌جمهور پیشین روسیه، دیمیتری مدودف، در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «این خوک گستاخ بالاخره سیلی درستی در دفتر بیضی شکل دریافت کرد.» و بسایت مجله آتلانتیک نیز نوشت: «جمعه، ۲۸ فوریه ۲۰۲۵، به‌عنوان یکی از تاریک‌ترین روزهای دیپلماسی آمریکا در تاریخ ثبت خواهد شد، نقطه آغاز یک فاجعه بلندمدت که هر آمریکایی، هر متحد ایالات متحده و هر کسی که برای آینده دموکراسی اهمیت قائل است، ناگزیر به تحمل آن خواهد بود. با خیانت کاخ سفید به اوکراین که نقطه اوج یک ماه هرج‌ومرج استبدادی در آمریکا بود، پوتین، همراه با دیگر دیکتاتورهای جهان، سرانجام می‌توانند به ترامپ با اطمینان نگاه کنند و بگویند: یکی از ما.»

شورای سردبیری روزنامه واشنگتن‌پست نیز در سرمقاله این روزنامه رفتار ترامپ را خطرناک توصیف کرده است: «رفتار با متحدان به شکلی نامهربان‌تر از دشمنان، نشان‌دهنده ساده‌لوحی درباره تهدیدی است که روسیه تجدیدنظرطلب برای جهان غرب، از جمله ناتو، ایجاد می‌کند. زلنسکی خواهان پایان دادن به جنگ سه‌ساله‌ای است که کشورش را ویران کرده، اما به‌خوبی آگاه است که یک توافق بد از نبود توافق بدتر است، زیرا می‌داند که بدون تضمین‌های امنیتی محکم از سوی متحدان اوکراین، نمی‌توان به ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، برای پایبندی به آتش‌بس اعتماد کرد. ترامپ خود را میانجی بین روسیه و اوکراین می‌بیند، نه رهبر دنیای آزاد. از این‌رو، دولت او از به‌کار بردن واژه «تهاجم» برای توصیف اقدامات روسیه علیه اوکراین خودداری کرده و در سازمان ملل به قطعنامه‌ای که روسیه را محکوم می‌کند، رأی منفی داده است. ترامپ چنان رفتار می‌کند که گویی با متجاوز مستبد همسوتر از قربانی دموکراتیک است.»

نه باید با دو کشور اوکراین و روسیه بر خورد برابر داشت: «شما باید به کسانی که برای شرافت، استقلال و آینده فرزندان‌شان و امنیت اروپا می‌جنگند احترام بگذارید.» مکرون بعد از آنچه در کاخ سفید میان ترامپ و زلنسکی اتفاق افتاد نیز در گفت‌وگویی با یک شبکه تلویزیونی پرتغالی اعلام کرد «اگر کسی با جنگ جهانی سوم قمار می‌کند، نام آن شخص ولادیمیر پوتین است.»

فریدریش مرتس، رهبر حزب دموکرات مسیحی آلمان که به احتمال قریب به یقین صدراعظم آبی این کشور می‌شود حمایت خود را از زلنسکی اعلام کرد و گفت: «ما هرگز نباید متجاوز و قربانی را در این جنگ وحشتناک اشتباه بگیریم.»

اولاف شولتز، صدراعظم فعلی آلمان هم گفته است که اوکراین می‌تواند روی آلمان حساب کند. شولتز تأکید کرده است: «هیچ‌کس بیش از مردم اوکراین خواهان صلح نیست! ما به دنبال صلحی پایدار و عادلانه هستیم و اوکراین می‌تواند روی آلمان و اروپا حساب کند.»

آنالنا بربوک، وزیر خارجه آلمان هم در ایکس نوشت: «اوکراین تنها نیست. آلمان همراه با متحدان اروپایی خود، در کنار اوکراین ایستاده و مقابل تجاوز روسیه می‌ایستد.»

جورجا مولونی، نخست‌وزیر ایتالیا پس از جنجال رخ‌داده در کاخ سفید، پیشنهاد برگزاری فوری یک نشست مشترک میان اروپا و آمریکا را مطرح کرد. مولونی درباره خطر «شکاف در جبهه غرب» هشدار داد و در بیانیه‌ای تأکید کرد: «هرگونه شکاف در غرب ما را ضعیف‌تر می‌کند و به نفع کسانی خواهد بود که خواهان نابودی تمدن ما هستند.»

اوزرولا فون در لاین، رئیس کمیسیون اروپا هم در شبکه ایکس (توییتر سابق) خطاب به زلنسکی نوشت: «ما همچنان برای صلحی عادلانه و پایدار با شما همکاری خواهیم کرد... قوی بمانید، شجاع باشید، نترسید. شما هرگز تنها نیستید.»

دفتر ریاست جمهوری فرانسه نیز از تماس تلفنی امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور این کشور با زلنسکی خبر داد. دونالد توسک، نخست‌وزیر لهستان نیز خطاب به زلنسکی گفت: «شما تنها نیستید.» پدرو سانچز، نخست‌وزیر اسپانیا هم در پیامی ابراز داشت: «اسپانیا

بسیاری از تحلیلگران غربی این وضعیت را شروع عصری جدید در روابط بین‌الملل می‌دانند. تیم نیکولز، تحلیلگر نشریه آتلانتیک نوشته است:

«نشست روز جمعه و رأی شرم‌آور آمریکا در سازمان ملل تأیید کرد که ایالات متحده اکنون در کنار روسیه و در برابر اوکراین، اروپا و بخش اعظم جهان قرار گرفته است. هنگام تماشای رئیس‌جمهور آمریکا که بر سر یک متحد شجاع فریاد می‌کشید و در دفتر بیضی شکل خشمگینانه می‌گریه، احساس بیماری جسمی داشتم؛ گویی پیرمردی از کار افتاده است که مشت خود را به سمت تلویزیون تکان می‌دهد. زلنسکی با فجایی روبه‌رو شده و جان خود را به خطر انداخته است، به گونه‌ای که افرادی مانند ترامپ و ونس هرگز نمی‌توانند تصور کنند. (ونس به‌عنوان افسر روابط عمومی در قدرتمندترین ارتش جهان خدمت کرده، اما هرگز مجبور نبوده است در یک پناهگاه هنگام بمباران روسیه پنهان شود.) من برای کشورم شرم‌منده‌ام؛ حتی اگر کنگره برای حمایت و کمک به اوکراین اقدامی انجام دهد، نمی‌تواند حیثیت از دست‌رفته آمریکا را در این روز بازگرداند اما فارغ از اینکه هر کسی تا چه اندازه از رفتار ترامپ و ونس منزه‌تر باشد، واقعیت راهبردی این است که این نشست یک فاجعه برای ایالات متحده و دنیای آزاد محسوب می‌شود. اتحادهای آمریکا اکنون در خطر قرار دارند و باید هم چنین باشد: ترامپ به‌طور آشکار و با شسادی، به تمام چیزهایی خیانت می‌کند که آمریکا از زمان شکست نیروهای محور در هشتاد سال پیش تلاش کرده است از آن‌ها دفاع کند. کل نظام بین‌المللی صلح و امنیت در معرض تهدید قرار دارد، در حالی که خودکامگان روس، پس از سه سال کشتار بی‌گناهان، اکنون به‌جای ایستادن در برابر عدالت برای جنایات‌شان، به بهره‌برداری از غنایم تهاجم خود چشم دوخته‌اند.

بیرون کرد، همدست پوتین، رئیس‌جمهور پیشین روسیه، دیمیتری مدودف، در شبکه اجتماعی ایکس نوشت: «این خوک گستاخ بالاخره سیلی درستی در دفتر بیضی شکل دریافت کرد.» و بسایت مجله آتلانتیک نیز نوشت: «جمعه، ۲۸ فوریه ۲۰۲۵، به‌عنوان یکی از تاریک‌ترین روزهای دیپلماسی آمریکا در تاریخ ثبت خواهد شد، نقطه آغاز یک فاجعه بلندمدت که هر آمریکایی، هر متحد ایالات متحده و هر کسی که برای آینده دموکراسی اهمیت قائل است، ناگزیر به تحمل آن خواهد بود. با خیانت کاخ سفید به اوکراین که نقطه اوج یک ماه هرج‌ومرج استبدادی در آمریکا بود، پوتین، همراه با دیگر دیکتاتورهای جهان، سرانجام می‌توانند به ترامپ با اطمینان نگاه کنند و بگویند: یکی از ما.»

شورای سردبیری روزنامه واشنگتن‌پست نیز در سرمقاله این روزنامه رفتار ترامپ را خطرناک توصیف کرده است: «رفتار با متحدان به شکلی نامهربان‌تر از دشمنان، نشان‌دهنده ساده‌لوحی درباره تهدیدی است که روسیه تجدیدنظرطلب برای جهان غرب، از جمله ناتو، ایجاد می‌کند. زلنسکی خواهان پایان دادن به جنگ سه‌ساله‌ای است که کشورش را ویران کرده، اما به‌خوبی آگاه است که یک توافق بد از نبود توافق بدتر است، زیرا می‌داند که بدون تضمین‌های امنیتی محکم از سوی متحدان اوکراین، نمی‌توان به ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، برای پایبندی به آتش‌بس اعتماد کرد. ترامپ خود را میانجی بین روسیه و اوکراین می‌بیند، نه رهبر دنیای آزاد. از این‌رو، دولت او از به‌کار بردن واژه «تهاجم» برای توصیف اقدامات روسیه علیه اوکراین خودداری کرده و در سازمان ملل به قطعنامه‌ای که روسیه را محکوم می‌کند، رأی منفی داده است. ترامپ چنان رفتار می‌کند که گویی با متجاوز مستبد همسوتر از قربانی دموکراتیک است.»

شورای سردبیری روزنامه واشنگتن‌پست نیز در سرمقاله این روزنامه رفتار ترامپ را خطرناک توصیف کرده است: «رفتار با متحدان به شکلی نامهربان‌تر از دشمنان، نشان‌دهنده ساده‌لوحی درباره تهدیدی است که روسیه تجدیدنظرطلب برای جهان غرب، از جمله ناتو، ایجاد می‌کند. زلنسکی خواهان پایان دادن به جنگ سه‌ساله‌ای است که کشورش را ویران کرده، اما به‌خوبی آگاه است که یک توافق بد از نبود توافق بدتر است، زیرا می‌داند که بدون تضمین‌های امنیتی محکم از سوی متحدان اوکراین، نمی‌توان به ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه، برای پایبندی به آتش‌بس اعتماد کرد. ترامپ خود را میانجی بین روسیه و اوکراین می‌بیند، نه رهبر دنیای آزاد. از این‌رو، دولت او از به‌کار بردن واژه «تهاجم» برای توصیف اقدامات روسیه علیه اوکراین خودداری کرده و در سازمان ملل به قطعنامه‌ای که روسیه را محکوم می‌کند، رأی منفی داده است. ترامپ چنان رفتار می‌کند که گویی با متجاوز مستبد همسوتر از قربانی دموکراتیک است.»

در شرکت اطلاعاتی مواد معدنی پنج‌مارک، می‌گوید: «برآوردهایی که ارائه شده، تخمینی هستند و نیاز به کار بیشتری برای تبدیل این ذخایر معدنی به ذخایر اقتصادی وجود دارد.»

براساس اعلام دولت اوکراین، این کشور حدود ۴۵۰ هزار تن ذخایر لیتیوم دارد. هر چند برنامه‌هایی برای شروع استخراج آن در نظر گرفته شده بود، در حال حاضر استخراج این ماده آغاز نشده است. روسیه تاکنون حداقل دو محل ذخیره لیتیوم را اشغال کرده است: ذخیره شوچنک‌ویسکه در منطقه دونتسک و ذخیره مجتمع کروتا بالکا در منطقه بردیانسک. اما ذخایر سنگ معدن لیتیوم در منطقه کی‌روهراد همچنان تحت کنترل اوکراین است. علاقه آمریکا به کنترل تولید کانی‌های نادر و سایر مواد معدنی حیاتی، تا حد زیادی ناشی از رقابت با چین است که در حال حاضر بر عرضه جهانی این مواد مسلط است.

در چند دهه گذشته، چین به رهبر جهانی استخراج و فرآوری مواد معدنی نادر تبدیل شده است و ۶۰ تا ۷۰ درصد از تولید جهانی و تقریباً ۹۰ درصد از ظرفیت فرآوری را در اختیار دارد. وابستگی آمریکا به چین در این زمینه احتمالاً برای دولت ترامپ نگران‌کننده است؛ هم از نظر امنیت ملی و هم اقتصادی. این مواد برای فناوری‌های بسیار پیشرفته از خودروهای برقی گرفته تا تجهیزات نظامی ضروری هستند.

▼ اروپا علیه ترامپ

اتفاقات واشنگتن، شوک بزرگی برای اروپا بود. اروپایی‌ها حالا دریافته‌اند که ترامپ تصمیم نهایی خود را در خصوص پذیرش صلح با شروط مد نظر روسیه گرفته و آماده معامله بر سر اوکراین است.

رهبران اروپایی روز جمعه تلاش کردند تا بگویند حمایت اروپا از اوکراین حتی بدون آمریکا هم ادامه خواهد داشت. کاخ کالاس، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا در این باره گفت: «امروز آشکار شد که جهان آزاد به رهبری جدید نیاز دارد. این اکنون مسئولیت ما اروپایی‌هاست که این چالش را بپذیریم.»

چند روز قبل امانوئل مکرون، رئیس‌جمهور فرانسه در کاخ سفید صحبت‌های ترامپ را قطع کرده و گفته بود که